

De volheid der tijden

“Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus... daar Hij ons de verborgenheid van zijn wil bekend heeft gemaakt, naar zijn welbehagen, dat Hij zich had voorgenomen in zichzelf aangaande [de] bedeling van de volheid der tijden, om alles wat in de hemelen en wat op de aarde is onder één hoofd samen te brengen in Christus” (Efe. 1:3,9-10)

In zijn “brief aan de Efeziërs” - die feitelijk een rondzendbrief was - schrijft Paulus dat God ons “de verborgenheid van zijn wil bekend heeft gemaakt”. Tegen Abraham, de vader van alle gelovigen, heeft de HERE ooit gezegd: “Hoe zou ik voor Abraham verbergen, wat Ik ga doen?” (Gen. 18:17). Een slaaf of een knecht weet niet, wat zijn heer doet, maar aan een vriend (zoals Abraham) maakt de huiseigenaar zijn bedoelingen bekend (Joh. 15:15). Aan de gemeente die het lichaam van zijn Zoon is heeft God geopenbaard welke taak er voor de Messias (Hoofd en lichaam) is weggelegd.

Enkele verzen eerder had de apostel geschreven dat God ons “tot het zoonschap voor zichzelf heeft bestemd” (Efe. 1:5). Aan mensen die als “leden” aan Zijn Zoon verbonden zijn, heeft God bekend gemaakt wat Hij van plan is, al is dat doel voor de rest van de mensheid nog verborgen. Door Zijn wil aan ons te openbaren heeft de HERE ons overvloedig gezegend met “wijsheid en inzicht” (Efe. 1:8). De schepping zal niet verscheurd en verdeeld blijven. Alles zal eens “onder één hoofd worden samengebracht”. Wat de Schepper heeft geopenbaard is een toekomstperspectief dat verhelderend, bevrijdend, opbeurend en bemoedigend werkt (vergelijk Spr. 8:14 en 35). Als we God op Zijn woord geloven, zullen wij die zegeningen beslist ontvangen.

Het geheim

Vóór de “grondlegging der wereld”¹ (Efe. 1:4) heeft God zich al een bepaald doel gesteld, omdat dit Hem “behaagde”. Maar dat doel is een

¹ De Griekse uitdrukking “*pro katabolès kosmou*” wordt meestal opgevat als: “voor de schepping van de kosmos”. Letterlijk betekent het: “voor de nederwerping van de wereld”. Het woord “nederwerping” heeft misschien betrekking op het “voortbrengen” van de wereld door het woord van de Schepper (vgl. Heb. 11:11, waar het woord *katabolè* betrekking heeft op het voortbrengen van nageslacht), maar wellicht ook op de “verwoesting” of “aantasting” van een reeds bestaande wereld door de val van de mens en de activiteit van de satan.

“verborgenheid”. Wetenschap en filosofie kunnen het niet ontdekken (vergelijk Pred. 3:11, 8:17; Jes. 19:12, 29:14, 44:25). Leden van Christus mogen het kennen – niet omdat ze dieper hebben nagedacht dan de wijzen van deze wereld, en ook niet omdat ze er al iets van kunnen zien, maar omdat de Eeuwige Zijn bedoelingen aan hen bekend heeft gemaakt.

Het voornemen van God heeft betrekking op “de bedeling van de volheid der tijden”. Het Griekse woord *oikonomia*, dat met “bedeling” is vertaald, betekent eigenlijk een huisregel of een vorm van bestuur. Ons Nederlandse woord “economie” is van dit Griekse woord afgeleid. Een rijk man die een landgoed bezat kon voor het bestuur van dat landgoed een reglement vaststellen, waaraan zijn slaven zich in de dagelijkse praktijk moesten houden (vergelijk Luk. 16:2-4). Zo heeft God zich vóór de grondlegging van de wereld al voorgenomen dat er in Zijn schepping uiteindelijk van een bepaalde vorm van bestuur sprake zal zijn. In *heel* Zijn schepping, want de bestuursvorm betreft volgens Paulus “alles wat in de hemelen en wat op de aarde is” (Efe. 1:10). “De hemelen en de aarde” is in de Bijbel een aanduiding voor wat wij “het heelal” plegen te noemen. De Schrift vangt immers aan met de woorden “In den beginne schiep God de hemel en de aarde” (Gen. 1:1). Sommige Bijbelvertalingen (b.v. vele Engelse Bijbels) schrijven op deze plaats: “de hemelen en de aarde”, want het Hebreeuwse woord voor hemel (*sjamajim*) is een meervoudsvorm.

Volheid der tijden

De fase van de geschiedenis waarin God Zijn doel zal bereiken wordt door Paulus omschreven als “de volheid der tijden”.

In zijn brief aan de Galaten spreekt hij over “de volheid des tijds” (*to pleroma tou chronou*, Gal. 4:4). “Volheid des tijds” betekent daar: het moment waarop de door God bepaalde tijdsduur (Gr. *chronos*) was verstreken. Wanneer wij zeggen: “Jan had zes uur nodig om ons te bereiken”, dan is “zes uur” een aanduiding van *chronos*. Toen aan de door God vastgestelde periode een eind was gekomen, werd de Zoon van God tot Israël gezonden en in Bethleem geboren uit de maagd Maria.

In Efe. 1:10 gebruikt Paulus echter een andere uitdrukking (*to pleromatos toon kairoon*). In de oorspronkelijke tekst staat hier voor tijd niet het woord *chronos*, maar de term *kairos*. Bovendien staat het woord “tijd” in de

Galatenbrief in het enkelvoud, maar in de brief aan de Efeziërs in het meervoud. Het Griekse woord *kairos* betekent niet: “tijdsduur”, maar: “tijdstip”. Wanneer wij zeggen: “Jan kwam om zes uur bij ons aan”, dan heeft “zes uur” betrekking op een bepaalde *kairos*. De “volheid der tijden” (Gr. *kairoi*) is bereikt wanneer alle beslissende momenten, alle sleuteltijdstippen in de geschiedenis hebben plaatsgevonden.

In sommige Bijbelteksten worden *chronos* en *kairos* in één adem genoemd. De Here Jezus zei eens tegen Zijn discipelen in verband met het herstel van het koningschap voor Israël:

“Het komt u niet toe tijden of gelegenheden te weten die de Vader in zijn eigen macht heeft gesteld” (Hand. 1:7)

En Paulus schreef in verband met de wederkomst van de Messias aan de christenen in Thessalonica:

“Maar wat de tijden en de gelegenheden betreft, broeders, hebt u niet nodig dat u geschreven wordt” (1 Thess. 5:1)

In de oorspronkelijke Griekse tekst van Hand. 1:7 en 1 Thess. 5:1 wordt voor “tijden” het woord *chronoi* en voor “gelegenheden” het woord *kairoi* gebruikt.

Gezien het bovenstaande betekent de uitdrukking “de bedeling van de volheid der tijden” (Efe. 1:10) vermoedelijk: “de uiteindelijke bestuursvorm”. En uit het vervolg van Paulus’ betoog blijkt dat het daarbij gaat om het bestuur over het heelal.

Alles in hemel en aarde

De apostel vervolgt zijn betoog door op te merken dat de bedeling van de volheid der tijden inhoudt dat alles wat in de hemelen en wat op de aarde is onder één hoofd wordt samengebracht, en dat hoofd is Christus. Waarbij natuurlijk de vraag rijst: Wat moet hier onder “alles” worden verstaan? Wat is er in de hemelen en op de aarde?

Volgens de Schrift zijn er in de hemelen en op de aarde “zichtbare en onzichtbare dingen”, te weten: “tronen, heerschappijen, overheden, en

machten” (Kol. 1:16). Zowel in de hemelen als op de aarde leven er schepselen waaraan God een deel van Zijn eigen gezag en macht heeft gedelegeerd. Ze regeren over, en staan boven bepaalde medescheepselen. De Schepper heeft hen voor dit doel begiftigd met wijsheid en verstand. Het betreft niet alleen mensen - die “op de aarde” zijn en die ieder voor zich over bepaalde volmachten beschikken - maar ook hemelwezens. In de wereld van de geesten zijn er onzichtbare machthebbers: cherubs, serafs, engelen, de satan en zijn demonen. De Bijbel spreekt over engelvorsten die heerschappij uitoefenen over aardse koninkrijken (Dan. 10:13, 10:20-21, 11:1). En in een eerdere brief schreef Paulus, dat er velen zijn “die goden genoemd worden, hetzij in [de] hemel, hetzij op aarde”, hoewel er maar Eén is die de naam “God” werkelijk verdient (1 Kor. 8:5). Satan is “de god van deze eeuw” (2 Kor. 4:4), die tijdens de huidige duisternis het wereldgebeuren in zijn greep heeft. De goden die de volken vereren zijn demonen (1 Kor. 10:20, Hand. 17:18).

Menselijke koningen en rechters worden in de Bijbel ook “goden” genoemd, aangezien zij over het lot van hun medemensen kunnen beschikken (Ps. 82:6-7, Joh. 10:34-36).

In de tegenwoordige eeuw zijn er zowel in de zichtbare als in de onzichtbare wereld vele conflicten tussen machthebbers. Die hebben tegenstrijdige belangen en ze streven verschillende doelen na. Het resultaat is onrecht, geweld, verwarring en verwoesting. Maar volgens de Bijbel zal dit niet altijd zo blijven. Uiteindelijk zal “alles wat in de hemelen en op de aarde is onder één hoofd worden samengebracht”.

Onder één hoofd samenbrengen

“Onder één hoofd samenbrengen” is in de oorspronkelijke Griekse tekst één enkel woord: *anakephalaioomai*. Buiten Efe. 1:10 komt dit werkwoord alleen nog maar voor in Rom. 13:9, waar het is vertaald met “samenvatten”. Alle geboden uit de wet die betrekking hebben op de verhoudingen tussen mensen kunnen worden samengevat in de regel: “U zult uw naaste liefhebben als uzelf”.

Het werkwoord *anakephalaioomai* is samengesteld uit het voorzetsel *ana*, dat “omhoog”, en het werkwoord *kephalaioomai* dat “de hoofdzaak noemen” betekent. *Anakephalaioomai* betekent letterlijk: “ophoofden”, dat wil zeggen: “onder een kop samenvatten” - zoals journalisten doen met hun

bijdrage aan een krant. Zes van de tien geboden zou je volgens Paulus kunnen plaatsen onder het kopje: “Heb uw naaste lief als uzelf” (Rom. 13:9).

Maar wat is de betekenis van dit werkwoord wanneer het betrekking heeft op “alles wat in de hemelen en wat op aarde is”, alle “tronen, heerschappijen, overheden en machten”, zowel de zichtbare als de onzichtbare? En wanneer het Hoofd, waaronder dit alles wordt samengevat, geen “oneliner” is maar Christus? In de oorspronkelijke tekst van Efe. 1:10 staat er een bepaald lidwoord voor het woord *christos*. De vertaling van dit Bijbelgedeelte zou dus eigenlijk moeten luiden, dat God zich heeft voorgenomen “om alles wat in de hemelen en wat op de aarde is onder één Hoofd samen te brengen, in DE Christus”.

De betekenis van de uitdrukking wordt duidelijker, wanneer we niet in Efe. 1:10 met lezen stoppen, maar de lange zin van Paulus tot het eind toe volgen. De apostel schrijft dat aangezien het Gods voornemen is om uiteindelijk *alles* onder één Hoofd samen te brengen, wij (de gelovigen) in dat Hoofd óók “erfgenamen zijn geworden”². Aangezien God Zich heeft voorgenomen om alles wat in de hemelen en wat op de aarde is in Christus samen te brengen, heeft Hij “die alles werkt naar de raad van Zijn wil” ook óns in de Messias voor een bepaald lotsdeel bestemd, “opdat wij zouden zijn tot lof van Zijn heerlijkheid” (Efe. 1:11-12). Van “wij”, dat wil zeggen van de gelovigen, zegt Paulus dat wij “de vóórhopenden in DE Christus” zijn³. Blijkbaar is er ook voor de rest van de schepping (de overige mensen en de machthebbers in de onzichtbare wereld) in de Messias een bepaalde hoop. Maar de blik van die mensen en die geesten is in tegenstelling met die van ons nog niet op de Messias gericht. En de hoop die er voor hen in Christus is weggelegd zal later worden gerealiseerd dan de hoop van ons.

² Of: “een lotsdeel hebben ontvangen” Het woord dat in de oorspronkelijke tekst wordt gebruikt heeft niet betrekking op een “erfenis” die iemand ontvangt nadat de erflater is overleden, maar op een bezit dat iemand door het lot wordt toegewezen – zoals de Israëlieten een bepaald stuk grond ontvingen in het beloofde land. De beslissing van het lot was een beslissing van de HERE.

³ In de Griekse tekst staat: “*tous proelpikotas en too christoo*”. Dat betekent letterlijk: “de voorhopenden in de Christus”. In de Telosvertaling heeft men dit weergegeven als: “wij die vooraf in Christus hebben gehoopt”. Maar er staat in het Grieks geen voltooid verleden tijd. Vertalers hadden dus beter kunnen schrijven: “wij die vooraf in Christus hopen”.

Eén ding wordt bij het lezen van Efe. 1:11-12 onmiddellijk duidelijk: waar het de verhouding tot de Messias betreft, lopen gelovigen vóór op de overige schepselen. Uiteindelijk zal “alles wat in de hemelen en wat op de aarde is” in Christus worden samengevat, maar nu zijn alleen de gelovigen nog maar aan Hem als Hoofd verbonden.

Hoofd over alles

In het vervolg van zijn brief duidt Paulus de Messias aan als: “Hoofd over alles” (Efe. 1:22). Wij zouden zeggen: Hij is het Hoofd van de Gemeente. Maar dat is niet wat de apostel aan het slot van Efeze 1 opmerkt. Hij schrijft daar, dat God “alles aan de voeten van de Messias heeft onderworpen” (een citaat uit Ps. 8:6) en Hem als “Hoofd over alles” heeft gegeven aan de gemeente die Zijn lichaam is. Die gemeente is “de volheid van Hem die alles in allen vervult” (Efe. 1:23). Voor “vervullen” kunnen we hier ook lezen: “vervolmaken” of “voltooien”. In de verzen 22-23 omvat het woord “alles” méér dan de gemeente, want God heeft niet alleen de gemeente maar de hele schepping aan de voeten van de Messias onderworpen.

Paulus maakt onderscheid tussen: de Gemeente die als Lichaam het Hoofd completeert (zonder lichaam is een hoofd immers niet compleet), en: alles dat aan de voeten van de Messias (Hoofd plus Lichaam) zal worden onderworpen. Bij dat laatste gaat het om “alles wat in de hemelen en wat op de aarde is” (Efe. 1:10). Dat de Gemeente de Messias compleet maakt, drukt de apostel uit door te schrijven dat zij “Zijn Lichaam” en “Zijn volheid” is. Maar met de groei en de voltooiing van dat Lichaam is het voornemen van de Schepper nog niet volledig uitgevoerd. De Messias zal “alles in *allen* vervullen”, dat wil zeggen: ervoor gaan zorgen dat de hele schepping wordt vervolmaakt en aan haar doel gaat beantwoorden.

Voor de gemeente, d.w.z. het Lichaam van het Hoofd, is er een taak weggelegd. Dat blijkt o.a. uit de volgende teksten:

1. Wij zullen zijn “tot lof van Zijn [d.w.z. Gods] heerlijkheid” (Efe. 1:12)
2. Nu hebben we nog maar een “onderpand” van ons toekomstig lotsdeel (de beloofde heilige Geest), maar als we straks verlost zullen zijn, bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en de vruchteloosheid, dan zullen we pas echt zijn “tot lof van Zijn heerlijkheid” (Efe. 1:14).

3. In de komende eeuwen [d.w.z. de toekomstige wereldtijdperken] zal God “de uitnemende rijkdom van Zijn genade betonen in goedertierenheid over ons in Christus Jezus” (Efe. 2:7). De gemeente wordt een staalkaart van wat God in een zondig schepsel tot stand kan brengen. Alle leden van die gemeente waren eens “dood in overtredingen en zonden”. Zij waren allen ooit vleselijke dienaren van de “overste van de macht der lucht”, “zonen van de ongehoorzaamheid” en “kinderen van de toorn”, net als de overige schepselen (Efe. 2:1-3). Maar in de komende eeuwen zullen zij stralende toonbeelden van Gods genade en goedertierenheid zijn. God zal in hen “de macht van Zijn sterkte” tonen, zoals Hij die heeft getoond in de opwekking en de verheerlijking van de gekruisigde Christus (Efe. 1:19-21). Uit het werkwoord “tonen” blijkt dat er dan toeschouwers zullen zijn, die naar het toonbeeld zullen kijken.

4. Wij zijn Gods “maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, die God tevoren heeft bereid, opdat wij daarin zouden wandelen” (Efe. 2:10). We werden niet uitgekozen *vanwege* onze goede werken (Efe. 2:9), maar opdat we door God bereide goede werken zouden gaan doen!

5. Door de gemeente wordt de “veelvoudige wijsheid van God” bekend gemaakt aan “de overheden en de machten in de hemelse gewesten” (Efe. 3:10).

6. De Schepper zal de heerlijkheid worden toegebracht “in de gemeente en in Christus Jezus, tot in alle geslachten van de eeuw der eeuwen⁴” (Efe. 3:21)

7. De gemeente heeft een strijd te voeren, “niet tegen bloed en vlees” {d.w.z. tegen haar medemensen}, maar tegen “de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers van deze duisternis, tegen de geestelijke [machten] van de boosheid in de hemelse [gewesten]” (Efe. 6:12).

Hoofd(som)

Het woord “hoofd” heeft in de Bijbel een groot aantal betekenissen. In de oude Statenvertaling (die de Hebreeuwse tekst erg letterlijk weergeeft) lezen

⁴ In de oorspronkelijke Griekse tekst van dit vers staat niet “tot in alle geslachten van alle eeuwigheid” (Voorhoeve), maar: “tot in alle geslachten van de eeuw der eeuwen”, d.w.z. tot aan het eind van de tweede toekomstige eeuw.

we al in Gen. 2:10: “En een rivier was voortgaande uit Eden, om dezen hof te bewateren, en werd van daar verdeeld, en werd tot vier hoofden”. Het woord “hoofd” betekent hier: de oorsprong van een stroom, de plaats waar het water vandaan komt. De volgende keer dat we het woord in de Bijbel aantreffen is in Gen. 3:15, waar wordt gezegd dat het zaad van de vrouw de kop (Hebr. Het hoofd) van de slang zal vermorzelen. De term “hoofd” is hier beeldspraak voor het gezag en het leiderschap dat de slang bezit maar dat hij uiteindelijk zal verliezen. Wie tot hoofd is gesteld neemt een leidende positie en een ereplaats in. Tegen Israël heeft Mozes eens gezegd: “De HERE zal u stellen tot een hoofd en niet tot een staart” (Deut. 28:13). Koning David zei tegen de HERE: “Gij steldet mij tot hoofd der natiën” (Psa. 18:44). En over de Messias heeft de psalmist geprofeteerd: “De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, is tot een hoofd des hoeks geworden” (Psa. 118:22, Statenvertaling).

Deze figuurlijke betekenissen van het woord “hoofd” (oorsprong, aanvoer, gezag, eer) zijn ontleend aan de functies die een letterlijk hoofd vervult. Voedsel en zuurstof krijgt een lichaam uit het hoofd (vgl. Efe. 4:16). Het hoofd oefent gezag uit over de ledematen. Vanuit het hoofd worden de bewegingen van ons lichaam gecoördineerd en gestuurd.

Het Griekse werkwoord *anakephalaioomai* staat overigens niet in rechtstreeks verband met het zelfstandig naamwoord *kephalè* (“hoofd”), maar met het woord *kephalaion*, dat “hoofdzaak” of “hoofdsom” betekent. De stam van het werkwoord komt voor in Heb. 8:1 waar de schrijver opmerkt: “De hoofdzaak nu van wat wij zeggen is...”. Zinnen die onder een “kop” staan, of uitspraken die in een “hoofdsom” worden samengevat, dragen bij aan die hoofdsom en zijn met dat opschrift in overeenstemming. En het omgekeerde is ook het geval: de hoofdsom geeft aan hoe alle onderstaande tekst is bedoeld. Een gevangene wiens bewegingsvrijheid is beperkt, vervult niet het gebod uit de wet waarin gezegd wordt: “Gij zult niet stelen”. Hij zou misschien wel willen stelen, maar de gevangenis muren verhinderen hem om dit te doen. Alleen wie zijn naaste liefheeft als zichzelf, en zijn naaste *daarom* geen kwaad doet, vervult Gods gebod (Rom. 13:8-10).

Wanneer “alles wat in de hemelen en wat op de aarde is” dus in Christus zal worden samengevat, dan betekent dit niet dat een deel van dat “alles” zich knarsetandend en met tegenzin aan de Messias zal onderwerpen.

Integendeel, wat in Christus is samengevat heeft zijn betekenis, zijn doel, en zijn ware zelf in Hem gevonden. Uiteindelijk zal dit met alle schepselen het geval zijn. Dát is het einddoel dat de Schepper zich heeft voorgenomen, een verborgen doel dat Hij aan “de heiligen en getrouwen in Christus Jezus” (Efe. 1:1) heeft geopenbaard.

Over dat doel wordt ook op andere plaatsen in het Nieuwe Testament gesproken. Elke knie van hen die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn zal zich eens buigen en elke tong zal belijden dat Jezus Christus Heer is, tot heerlijkheid van God [de] Vader (Fil. 2:9-11). Elk schepsel dat in de hemel en op de aarde en onder de aarde en op de zee is, en alles wat daarin is, zal zingen: “Hem die op de troon zit, en het Lam, zij de lof en de eer en de heerlijkheid en de macht” (Openb. 5:13). God zal eens “alles zijn in allen” (1 Kor. 15:28). “De allen” (Gr. *ta panta*) zullen met Hem worden verzoend: worden veranderd van vijanden in vrienden (Kol. 1:20). Omdat Christus Jezus Zichzelf heeft gegeven tot een losprijs voor allen, zullen alle mensen worden behouden en tot kennis (of: erkenning) van [de] waarheid komen (1 Tim. 2:3-7). De Schepper zal het kwade overwinnen door het goede. Dat is Zijn eer, en daarom komt Hem de wraak toe (Rom. 12:17-21).

Samenvatting

1. De Schepper heeft zich iets voorgenomen, en zich een bepaald doel gesteld. Dat doel is voor de meeste schepselen nog verborgen. Maar God heeft het bekend gemaakt aan wie Hij voor het zoonschap heeft bestemd.
2. Het doel heeft betrekking op de uiteindelijke vorm van bestuur, “de bedeling van de volheid der tijden”, met betrekking tot “alles wat in de hemelen en wat op de aarde is”, dus aangaande de hele schepping.
3. “Alles wat in de hemelen en op de aarde is” zal onder één hoofd worden samengebracht, en dat hoofd is DE Christus (Efe. 1:10). De Geliefde die Zijn bloed voor allen heeft gegeven (Efe. 1:7, vgl. 1 Tim. 2:6).
4. Voor “onder één hoofd samenbrengen” gebruikt Paulus een werkwoord dat betekent: “onder een kop samenvatten” of “in een hoofdsom samenvatten” (vgl. Rom. 13:9).

5. Wat onder een koptekst staat, draagt aan die koptekst bij en is met die kop in overeenstemming. Bovendien geeft de kop aan, hoe al het onderstaande is bedoeld.

6. Wanneer alles wat in de hemelen en wat op de aarde is dus “in Christus wordt samengevat”, dan betekent dit dat alle schepselen uiteindelijk hun betekenis, hun doel en hun ware zelf in Hem zullen vinden. Heel hun denken, voelen en handelen zal op Hem gericht en met Hem in overeenstemming zijn.

7. Paulus vat dit kernachtig samen door te zeggen dat de voltooide Messias (Hoofd en Lichaam) “alles in allen” zal vervullen (voltooien, of vervolmaken, Efe. 1:23). Door Hem zal heel de schepping eens volmaakt aan haar doel gaan beantwoorden. De zonde zal worden afgeschaft (Heb. 9:26).

* * * * *